

Wat wij kunnen leren van de drugsbestrijding in Portugal, Italië en België?

Door [Hans Werdmölder](#) - 26 maart 2022
Geplaatst in [Criminaliteit](#) - [Drugs](#)

Dit is aflevering 4 van een serie artikelen waarin criminoloog Hans Werdmölder ingaat op verschillende aspecten van de (drugs)misdaadbestrijding. De eerste twee afleveringen verschenen in Wynia's Week van [zaterdag 19 maart](#) en de derde in Wynia's Week van [woensdag 23 maart](#).

Het aantal opsporingszaken van het Openbaar Ministerie (OM) naar de georganiseerde misdaad, waarbij soft- en harddrugs het eerste aandachtsgebied is, is tussen 2015 en 2020 toegenomen. Het OM laat in een Persbericht (18 maart 2022) weten dat het in 2020 ging om 651 opsporingszaken: 121 naar de opsporing van grootschalige hennepsteelt, 248 zaken naar de opsporing van cocaïne of heroïne en 282 opsporingszaken naar de handel in synthetische drugs.

Ook het aantal ontmantelde productielocaties en opslagplaatsen van synthetische drugs nam in 2020 toe. Verder steeg het aantal ontmantelde methamfetaminelabs waar crystal meth wordt geproduceerd van 9 in 2019 tot 32 in 2020. Daarentegen zijn in 2020 minder hennepkwekerijen opgerold. Nederland neemt binnen Europa een belangrijke positie in wat betreft de productie van wiet en synthetische drugs en ook als doorvoerland van cocaïne.

Ook in andere landen van de Europese Unie is sprake van grootschalig drugsgebruik en een langdurige strijd met leden van de georganiseerde misdaad, de professionele drugscriminelen in het bijzonder. Dat geldt zeker voor landen als Portugal, Italië, België, Frankrijk, Duitsland en Spanje. Deze landen kennen ook veel cannabis- en harddrugsgebruikers. Binnen de Europese Unie is Malta het enige land dat het gebruik en bezit van softdrugs volledig heeft gelegaliseerd.

Wat wij kunnen leren van de drugsbestrijding in Portugal, Italië en België?

Hier geef ik in het kort de situatie weer in Portugal, Italië en België. Deze drie landen kennen zowel een repressieve benadering van drugsgebruik als experimenten met de regulering ervan.

In Portugal gaat in 2001 het roer om

In 2001 besluit Portugal, als eerste Europese land na Nederland, het roer om te gooien. Het land kampte eind jaren negentig met een ware heroïne-epidemie, grote aantallen verslaafden, hiv-besmettingen en drugsdoden. In 1999 waren er maar liefst 369 drugsgerelateerde sterfgevallen. De situatie was vele malen erger dan die in Nederland in het begin van de jaren tachtig met 30.000 verslaafde heroïnegebruikers. Met het gedogen van het bezit en het gebruik van kleine hoeveelheden soft- en harddrugs zijn de gebruikers uit de criminele sfeer gehaald. Sindsdien wordt er in Portugal een beleid gevoerd van *harm reduction*, oftewel schadebeperking.

De straf is vervangen door preventie, beheersing en hulp. Het aantal strafzaken en veroordelingen daalde. Opvallend is dat het aantal drugsdoden sinds 2000 sterk omlaag is gegaan, maar sinds 2004 weer is gaan stijgen, tot 314 drugsdoden in 2007. In 2008 is de methode van dataverzameling ingrijpend veranderd, zodat de cijfers na 2008 moeilijk zijn te vergelijken met die van vóór 2008. Dat neemt niet weg dat het aantal dodelijke overdoses van drugs in Portugal sinds 2011 weer oploopt; in 2019 waren dat er 63. Wat het algemene drugsgebruik betreft blijft Portugal onder het Europees gemiddelde.

Misdaadbestrijding en drugsgebruik in Italië

Italië loopt in Europa voorop in de bestrijding van de georganiseerde misdaad. Het getuigebeschermingsprogramma met kroongetuigen is in Italië een zeer effectief instrument gebleken bij de bestrijding van de georganiseerde misdaad, in het bijzonder tegen de machtige maffia en invloedrijke 'Ndrangheta. In Italië zitten niet minder dan 6.255 personen in het nationale getuigebeschermingsprogramma, van wie 1.277 kroongetuigen. De beveiliging van rechters, officieren van justitie, advocaten en familieleden van kroongetuigen is in Italië verplicht.

Dat Italië voorop loopt in de misdaadbestrijding heeft alles te maken met de van oudsher zeer machtige Siciliaanse Maffia, de Napolitaanse Camorra en de Calabrese 'Ndrangheta. Dat zijn veelkoppige misdaadorganisaties. Door hun politiek van zwijgen (*omerta*) en sterke familiale banden zijn ze zeer moeilijk te bestrijden. De Maffia en 'Ndrangheta zijn van oudsher geheime organisaties, die tegen betaling bescherming aanbieden aan arme boeren in Sicilië en Zuid-Italië. Beide organisaties zijn in het verleden groot geworden met afpersing, pas in een later stadium zijn zij zich gaan toeleggen op de grootschalige smokkel van drugs.

'Voor jullie is vergeving mogelijk'

Op het toppunt van hun macht schrok de Siciliaanse Maffia er zelfs niet voor terug om misdaadbestrijders, die hen in de weg zaten, te vermoorden. Zo werden in 1992 onderzoeksrechters

Wat wij kunnen leren van de drugsbestrijding in Portugal, Italië en België?

Giovanni Falcone en Paulo Borsellini, beide pioniers in de misdaadbestrijding, in hun dienstauto opgeblazen. De opdracht tot deze moorden was gegeven door Salvatore 'Toto' Riina. Tijdens de rouwdienst richtte de jonge weduwe van de omgekomen lijfwacht van Falcone zich tot de onzichtbare maffia: 'Jullie zitten hier ook in de kerk. Voor jullie is vergeving mogelijk, als jullie willen veranderen. Ik vergeef jullie. Maar jullie moeten wel voor mij op de knieën. Hebben jullie de moed om te veranderen?' Haar opzienbarende woorden leidden ertoe dat veel leden van de maffia met de politie gingen samenwerken (zogeheten *pentiti*).

Voor deze en andere moorden heeft Riina - 'Het Beest' - 26 keer levenslang gekregen. Ze waren ook aanleiding voor de *Operatie Schone Handen*, het tegengaan van corruptie in Italië. Riina is inmiddels overleden.

Een gigantisch drugsproces

Op internationale drugsmokkel staat in Italië een minimumstraf van 12 jaar, in het snelrecht gaat daar een derde vanaf. Op het opdracht geven tot en plegen van moorden op bestelling staat levenslang. Straffen van meerdere keren levenslang zijn in Italië mogelijk.

Italië heeft vaker te maken gehad met omvangrijke processen tegen leden van de georganiseerde misdaad. In januari 2021 begon de grootste rechtszaak tegen de 'Ndrangheta in 30 jaar, met niet minder dan 350 verdachten. De verwachting is dat deze zaak een jaar, misschien twee jaar zal duren. Ook in deze zaak zijn sporen aangetoond met Nederland. De vraag is hoe deze megaprocessen in de praktijk verlopen, want een rechtszaal kan nooit 350 verdachten, hun advocaten, rechters, officieren van justitie, getuigen en bewakingspersoneel bergen.

Ik neem aan dat in dit megaproces sprake is van meerdere kroongetuigen. En dan luidt de vraag of alle familieleden van de kroongetuigen moeten worden beschermd. Het moet een gigantische operatie zijn. Nederland zou hiervan veel kunnen leren, zeker waar het gaat om het management in grootschalige strafzaken tegen de georganiseerde criminaliteit. En ook in de gevallen van misbruik door verdachten en advocaten van het grondrecht op juridische bijstand zou Nederland kunnen leren van de opgedane ervaringen in Italië. Ik vraag mij ook af of in Italië kroongetuigen financieel kunnen worden beloond als 'gunstbetoon' of aan hen, zoals in Nederland, leningen worden verstrekt. Ik neem aan van niet.

Maffia ook actief in Nederland

In de internationale wereld van de 'Ndrangheta speelt Nederland een belangrijke rol, in het bijzonder door de strategische ligging van de Rotterdamse haven en de luchthaven Schiphol. Via deze toegangspoorten komt de cocaïne Europa binnen. Het transport wordt verzorgd door Albanen, Serviërs en Kroaten. Zij doen het vuile werk. Het geld wordt via de in Nederland gevestigde trustkantoren rondgepompt.

De maffia was, aldus Stan de Jong en Koen Voskuil in hun boek *Maffiaparadijs* (2017), ook actief op de

Wat wij kunnen leren van de drugsbestrijding in Portugal, Italië en België?

bloemenveiling in Aalsmeer. De truc was om meerdere keren kleine partijen bloemen te bestellen en die gewoon af te rekenen. In de aanloop van een feestdag volgde een megabestelling, die niet werd afgerekend. Gevolg was het faillissement van het betrokken bedrijf.

Ook is gebleken dat de Italianen een dekmantelfirma hadden op de bloemenveiling, vanwaar een wekelijkse stroom cocaïne tussen de tulpen naar Italië werd vervoerd. In 2015 kon het criminele netwerk rond de broers Crupi worden ontmanteld. In Nederland zijn, op basis van tips uit Italië, ook enkele arrestaties gepleegd. Maffia-spijtoptant Luigi Bonaventura zegt daarover: 'Nederland moet eerst het kwaad kennen om het te kunnen bestrijden. Ze moeten eerst spreken met de *pentiti* (spijtoptanten) om het DNA van de maffia te doorgronden.'

Er zijn, volgens De Jong en Voskuil, in Nederland 22 Italiaanse restaurants die kunnen worden gelinkt aan de maffia. Ze worden gebruikt als vergaderkantoor, om geld wit te wassen of om faillissementsfraude te plegen. Een van die restaurants is, bij mijn weten, gevestigd in het centrum van Amstelveen. Er kwam nooit een klant over de vloer.

Liberalisering van softdrugs in Italië

Italië is met Frankrijk een van de Europese landen met tot voor kort het meest repressieve systeem inzake het gebruik en de teelt van soft- en harddrugs. Het kweken van wiet voor commercieel gebruik is een strafbaar feit, terwijl het kopen en gebruik geldt als een bestuursrechterlijk vergrijp.

Toch is sprake van regulering van het gebruik van softdrugs. Sinds 2016 wordt *Cannabis-light*, met een zeer laag THC-gehalte, verkocht in kleine winkeltjes. Die verkoop bleek al gauw zeer succesvol. Sinds 2019 wordt ook de thuisteelt voor persoonlijk gebruik toegestaan. Het liberaliseren van softdrugs, op bescheiden schaal, stuit in Italië nog steeds op veel politieke weerstand, in het bijzonder van de rechtse partijen. Toch wordt ook in Italië gesproken over het vrijgeven van softdrugs. Bijna de helft, 47,8 procent, van de bevolking is voorstander van legalisering van cannabis. In september 2021 verzamelden voorstanders van liberalisering binnen een week tijd 630.000 handtekeningen, daarmee ruimschoots de drempel van de vereiste half miljoen handtekeningen overschrijdend, die nodig is voor een publieke openbare stemming.

Voorstanders menen dat hiermee ook een effectief blok kan worden gevormd tegen de Maffia en 'Ndrangheta. Als het Hooggerechtshof de petitie accepteert zou dit moeten leiden tot een nationaal referendum.

Drugsgebruik en -bestrijding in België

Gestimuleerd door het voorbeeld van Portugal haalde België in 2003 het bezit van cannabis uit de criminele sfeer. In tegenstelling tot wat critici hadden voorspeld, leidde dit tot een enorme toename van cannabisgebruik. In 2014 werd het gedoogbeleid weer teruggedraaid.

Wat wij kunnen leren van de drugsbestrijding in Portugal, Italië en België?

In recente jaren is de illegale drugseconomie in Vlaanderen *booming*, met vele connecties naar Nederland. Amsterdam is het hoofd van de georganiseerde misdaad; de armen en benen zijn Antwerpen en Rotterdam', zegt Bart De Wever (50), burgemeester van Antwerpen, in een interview met *NRC Handelsblad* (30 juli 2021). 'Dat is historisch zo gegroeid. Wij zien vrijwel altijd een Nederlandse connectie. De top van de drugsmaffia, die internationale banden heeft met onder meer de 'Ndrangheta en de Albanese maffia, zit in Amsterdam. Ik zie dat als een erfzonde van Nederland, die voortkomt uit het gedoogbeleid sinds de jaren zeventig.'

De Wever stelt vervolgens: 'Nederlandse cannabismiljonairs hebben de diversifiëring naar andere misdaadvormen en drugs mogelijk gemaakt. Door de handel in cannabis is een criminele business gecreëerd die zo lucratief is, zo veel cash heeft en zo goed georganiseerd is, dat je die moeilijke weg krijgt. Degenen die de coffeeshops in Nederland bevoorraden, zijn dezelfde die hebben geïnvesteerd in synthetische drugs en het zijn dezelfde die cokedransporten zijn gaan organiseren naar Europa.'

888 verdachten werden opgepakt

De havens van Antwerpen en Rotterdam zijn de belangrijke poorten voor de import van cocaïne uit Zuid-Amerika. De drugsbestrijding in België, met de haven van Antwerpen als spil in de im- en export van illegale drugs, verloopt echter met horten en stoten. In 2020 is in de haven van Antwerpen nog een lading onderschept van niet minder dan 11.500 kilo cocaïne.

In 2021 heeft het kraken van versleutelde berichten van het SKY ECC-netwerk geleid tot een grote toename in aanhoudingen. Er werd een miljard aan versleutelde berichten onderschept. De 118 lopende dossiers konden op deze manier worden verrijkt met nieuwe informatie, terwijl 888 verdachten zijn opgepakt. Meer dan 90 ton drugs zijn in beslag genomen, goed voor een straatwaarde van 4,5 miljard euro. Ook kwamen er enkele tientallen gevallen van corruptie aan het licht, dat is wat de misdaadbestrijders nog het meest heeft verontrust.

Recent, in februari 2022, wordt nog een grote slag, onder de codenaam *Black Eagle*, toegebracht aan de Albanese maffia in België. Er wordt een groot aantal huiszoekingen gepleegd en er worden 45 verdachten opgepakt. Dezelfde dag wordt in Colombia een lading van 1,4 ton cocaïne in beslag genomen, bestemd voor de haven in Antwerpen. De drugs zouden via Antwerpen verder worden gedistribueerd naar Spanje, Italië en Groot-Brittannië.

Bart De Wever bindt de strijd aan

In België worden ook steeds meer drugslabs aangetroffen, ook weer met connecties naar Nederland. Kennelijk is men er in Noord-Brabant toe overgegaan de risico's meer te spreiden, waarbij de pakkans in België kleiner worden geacht. Dit heeft weer geleid tot de vondst van afvaldumpingen.

De politici in België, met de Antwerpse burgemeester Bart De Wever voorop, willen meer middelen in de strijd tegen de drugsmaffia. In Antwerpen zijn zeker dertig families die nauw betrokken zijn bij de smokkel en handel in drugs. Het is een kluwen van onderlinge relaties en rivaliteiten. De federale

Wat wij kunnen leren van de drugsbestrijding in Portugal, Italië en België?

gerechtelijke politie Antwerpen is onderbemand.

De Wever stelt dat de maatschappelijke schade groter is dan algemeen wordt aangenomen en roept nog eens op tot een 'war on drugs'. 'Wie de ziekte laat voortwoekeren, begaat een dramatische vergissing', aldus De Wever in *De Standaard* op 7 juli 2021. Hij ziet niets, in tegenstelling tot de Groenen in zijn stad, in legalisering van softdrugs op termijn. Immers, het gebruik van drugs is slecht voor de gezondheid.

Tienpuntenplan

Naar aanleiding van de moord op misdaadverslaggever Peter R. de Vries stelt De Wever een Tienpuntenplan op, met onder meer de oprichting van een Kruispuntenplan Veiligheid en een federaal drugsagentschap, een soort Belgische Drugs Enforcement Agency (DEA), naar Amerikaans model. Voorts de geografische uitbreiding van een Stroomplan, de oprichting van een fiscale opsporingsdienst, de verhoogde druk door de EU op landen waar geld naar toevloeit of waar criminelen zich schuilhouden, uitbreiding van de bestuurlijke handhaving, te vergelijken met de acties van de Nederlandse Bibob. Er moet meer werk worden gemaakt van een gedegen anti-corruptiebeleid, grondiger veiligheidscontroles, een verbod op geanonimiseerde telefoons, strengere straffen en de uitbreiding van de capaciteit bij het parket, de zittende magistratuur en een versterking van de coördinatie door het federale parket.

Bart De Wever heeft onlangs met zijn ambtgenoot Ahmed Aboutaleb, burgemeester van Rotterdam, een werkbezoek gebracht aan enkele landen in Zuid-Amerika. De Wever is een groot voorstander van het structureel controleren in enkele grote havens van deze landen, in het bijzonder als het gaat om containers met fruit als deklading. Fruit is bederfelijke waar en de gedroomde deklading voor de smokkel van cocaïne. België en Nederland zouden de kosten voor deze vorm van pro-actieve controle van containers in deze Zuid-Amerikaanse havens wel gezamenlijk moeten betalen.

Tijd voor een nieuwe aanpak

Toch gaan ook in de gemeente Antwerpen steeds meer stemmen op om softdrugs en cocaïne stapsgewijze te legaliseren. Een van de schepenen in Antwerpen, wethouder jeugdzaken Jinnih Beels, liet onlangs een dergelijk geluid horen in een interview met het blad *Binnenlands Bestuur* (3 maart 2022). 'Het huidige drugsbeleid werkt niet', zegt zij. Volgens de jonge wethouder wordt het tijd voor een compleet nieuwe aanpak.

*Criminoloog **Hans Werdmölder** publiceert in Wynia's Week artikelen over misdaad, drugsbeleid, politie en justitie. Hij schreef verschillende boeken en is onder meer auteur van **Nederland Narcostaat** en de biografie van de grote socioloog **Den Hollander**. Meer informatie daarover [HIER](#).*